

לעשות בלי לעשות? האסטרטגיה הסינית במלחמת ארצות הברית-איראן

גליה לביא | גיליון 2174 | 22 ביולי 2026

המלחמה בין ארצות הברית לאיראן הציבה בפני סין אתגר אסטרטגי מורכב, במסגרתו נדרשה לשמור בריזמנית על יחסיה עם איראן, מדינות המפרץ וארצות הברית, תוך הגנה על האינטרסים הכלכליים והאנרגטיים שלה באזור. למרות שיש בידיה כלים כלכליים להפעלת השפעה משמעותית יותר, בייג'ינג בחרה להגביל את תגובתה בעיקר למישור הדיפלומטי, ונמנעה מהפעלת מנופי ההשפעה שברשותה. מאמר זה טוען כי אין לראות בהתנהלות זו ביטוי לפסיביות, אלא אסטרטגיה מחושבת שנועדה לשמר את גמישותה האסטרטגית של סין באמצעות הימנעות מהכרעה בין האינטרסים המתחרים שלה.

המלחמה בין ארצות הברית לאיראן הציבה בפני סין את אחד המבחנים המורכבים ביותר למדיניות החוץ שלה במזרח התיכון. לראשונה, כמעט כל האינטרסים המרכזיים של בייג'ינג באזור עמדו בריזמנית תחת לחץ: הבטחת ביטחון האנרגיה הסיני, המשך היחסים עם מדינות המפרץ, שמירה על יציבות המשטר האיראני והימנעות מעימות ישיר עם ארצות הברית. כל צעד משמעותי של סין לטובת אחד האינטרסים היה עלול לפגוע באחרים. בפועל, בייג'ינג בחרה שלא להכריע בין האינטרסים המתחרים, אלא לאמץ דפוס פעולה שנועד להימנע מכך ולשמר את מרחב הפעולה שלה באזור. חשוב לבחון כיצד הצליחה לעשות זאת, ומדוע בחרה דווקא באסטרטגיה זו.

למרות שנדמה היה שהפעילות הסינית במהלך הלחימה כללה בעיקר מסרים כלליים ולא מחייבים, פרשנים [העלו את שמה](#) של סין שוב ושוב בהקשרי תיווך, והזכירו את תפקידה האפשרי [בשיקום איראן](#) ובעיצוב הסדר האזורי שלאחר המלחמה. עובדה זו מעלה שאלה מעניינת: כיצד הצליחה בייג'ינג לשמר את מעמדה כשחקן רלוונטי באזור, אף שלא העניקה לאף אחד מהשחקנים המרכזיים את הסיוע שקיווה לקבל ממנה במהלך הלחימה?

רכיבי האסטרטגיה הסינית

במבט ראשון, ניתן היה לצפות להתנהלות שונה. בין סין לאיראן קיימת שותפות אסטרטגית מקיפה; סין רוכשת את רוב יצוא הנפט האיראני, שתי המדינות מתנגדות לסדר הבינלאומי בהובלת ארצות הברית ומשתפות פעולה במסגרת BRICS וארגון שאנגחאי לשיתוף פעולה. על רקע זה, [היו מי שהעריכו](#) כי בייג'ינג תסייע באופן משמעותי יותר לאיראן. מנגד, אחרים ציפו שהיא תפעיל את מנופי ההשפעה שברשותה כדי לכוון את טהראן בהתאם לאינטרסים הסיניים, ציפייה שבאה לידי ביטוי גם [בקריאות פומביות](#) של בכירים אמריקאים לסין לבצל את השפעתה על איראן. בפועל, התמונה הייתה שונה מהציפיות והפעילות הסינית שילבה מסרים ביקורתיים כלפי איראן, לצד הימנעות מהפעלת מנופי השפעה ממשיים. למשל, בדומה למשברים קודמים, סין קראה להפסקת אש, לדיאלוג ולפתרון דיפלומטי, ואף הציעה לתווך בין הצדדים. במקביל, היא נמנעה מהצעת ערבויות ביטחוניות, ולא הפעילה לחץ משמעותי על איראן, גם כאשר סגירת מצר הורמוז איימה על ביטחון האנרגיה הסיני. בד בבד, לאחר המתקפות האיראניות על מדינות המפרץ, [הבהירה](#) בייג'ינג כי היא אינה משלימה עם התקיפות נגד מדינות המפרץ, אם כי נמנעה מלגנות את איראן במפורש.

התנהלות זו אינה אוסף של תגובות נקודתיות. היא משקפת אסטרטגיה סדורה שניתן לזהות בה שלושה רכיבים משלימים.

הראשון הוא **יצירת נראות דיפלומטית**. סין ביקשה להיתפס כמי שפועלת באופן אינטנסיבי גם אם לא ביקשה להשפיע ישירות על מהלך המלחמה. שר החוץ ואנג יי קיים למעלה מעשרים שיחות עם מנהיגים באזור, סין הציגה יוזמות מדיניות שונות, פעלה במועצת הביטחון ושלחה שליח מיוחד למזרח התיכון. כאשר נשאלה דוברת משרד החוץ הסיני מאו נינג במה תרמה בייג'ינג לסיום המלחמה, היא פירטה את היקף הפעילות הדיפלומטית שבוצעה: "[שר החוץ וואנג יי קיים 26 שיחות טלפון... השליח המיוחד... נסע לאזור בניסיון לתווך... סין ופקיסטן הציגו יוזמה בת 5 נקודות](#)". מבחינת סין, עצם הנראות הדיפלומטית היא חלק מההישג האסטרטגי, גם כאשר אינה משנה את מהלך האירועים.

המרכיב השני הוא **התאמת המסרים לקהלי יעד שונים**. בייג'ינג דיברה באופן שונה לכל קהל: מול איראן הודגשו עקרונות הריבונות וגינוי התקיפות; מול ארצות הברית הטון היה מתון יחסית, בין היתר מתוך רצון למנוע הידרדרות נוספת ביחסים בתקופה רגישה מבחינה מדינית ועל רקע ביקור נשיא ארצות הברית, דונלד טראמפ, בבייג'ינג, ב-13 במאי 2026; בזירת האו"ם הודגשו המשפט הבינלאומי, הדיאלוג והצורך בהפסקת אש; ואילו מול מדינות הדרום הגלובלי הציגה עצמה סין ככוח אחראי המעדיף פתרונות מדיניים על פני שימוש בכוח צבאי. אין מדובר בסתירה בין מסרים, אלא בהתאמתם לקהלי יעד שונים באופן שאפשר לסין לשמר בוד-זמנית את יחסיה עם כלל השחקנים המרכזיים.

המרכיב השלישי, ואולי החשוב ביותר, הוא **עמימות באופי המעורבות**. אין פירוש הדבר שסין נמנעה מכל שיתוף פעולה ביטחוני עם מדינות האזור. למעשה, גם במהלך המלחמה המשיכה סין לקיים קשרים ביטחוניים עם מדינות המפרץ, בעוד שבמקביל נשמרו קשריה עם איראן. באופן זה, היא נמנעה מהזדהות חד-משמעית עם אחד הצדדים ושימרה את יחסיה עם שני המחנות. במקביל, פורסמו דיווחים על אספקת רכיבים דו-שימושיים, משלוחי נתרן פרכלורט (חומר מוצא למנועי טילים) וחומרים נוספים שמקורם בחברות סיניות לאיראן, לרבות דיווחים על סיוע מודיעיני. גם אם חלק מהדיווחים נכונים, הם מצביעים על דפוס של סיוע ביטחוני שנשמר מתחת לרף המעורבות הצבאית הפומבית. בייג'ינג הקפידה לא לקבל אחריות רשמית לפעולות מסוג זה, ובכך נמנעה מהמחירים המדיניים והאסטרטגיים הכרוכים בהפיכתה לצד גלוי במלחמה.

אף שבמהלך המלחמה הופיעו [פרשנויות](#) שלפיהן בייג'ינג הפעילה לחץ על טהראן, קשה לבסס פרשנות זו על הראיות הקיימות. הקריאות הסיניות להימנע מהסלמה, לפתוח את מצר הורמוז ולשוב למשא ומתן תאמו במידה רבה את הרטוריקה הקבועה של בייג'ינג במשברים אזוריים, ולא לוו בהפעלת מנופי השפעה ממשית. גם לאחר הפסקת האש, כאשר החלו להתפרסם [דיווחים](#) על מעורבות סינית בגיבוש ההסדר ואף על אפשרות שתשמש ערבה לו, המשיכה בייג'ינג לשמור על אותה עמימות ולא קיבלה על עצמה אחריות רשמית.

שלושת המרכיבים הללו – נראות דיפלומטית, התאמת מסרים ועמימות באופי המעורבות – השתלבו זה בזה ואפשרו לבייג'ינג לשמר את גמישותה האסטרטגית ואת חופש הפעולה שלה לאחר סיום הלחימה. בכך הצליחה סין, לפחות בטווח הקצר, להימנע מהבחירה בין איראן לבין מדינות המפרץ, בלי לפגוע באופן מהותי ביחסיה עם אף אחד מהצדדים, תוך שהותירה את עיקר נטל המעורבות והמחירים האסטרטגיים על ארצות הברית.

דפוס פעולה זה אינו רק אוסף של צעדים מעשיים. הוא משקף תפיסה רחבה יותר של הפעלת כוח, שניתן לפרשה באמצעות המושג הדאואיסטי **Wu Wei (無為)**, שמשמעו "אי-עשייה", או ליתר דיוק "פעולה ללא התערבות מיותרת", גם אם אין הכוונה לטעון שהמפלגה הקומוניסטית אימצה את פילוסופיית הדאו כחלק ממדיניות החוץ שלה. אין הכוונה לפסיביות מוחלטת, אלא להימנעות מפעולות שעלולות לגרום יותר נזק מתועלת. בהקשר זה, סין לא נמנעה מפעילות דיפלומטית; להיפך, היא הייתה פעילה מאוד, אולם נמנעה מצעדים שהיו עלולים להפוך אותה לצד במלחמה ולפגוע במערכות היחסים שבנתה לאורך השנים באזור. במילים אחרות, סין עשתה את המינימום ההכרחי כדי למקסם את מרחב הפעולה האסטרטגי שלה.

בדיעבד, נראה כי דפוס פעולה זה השיג במידה רבה את מטרתו. איראן ממשיכה לראות בסין את שותפתה האסטרטגית המרכזית, למרות שנשמעה באיראן ביקורת מסוימת על היקף הסיוע הסיני; מדינות המפרץ ממשיכות לראות בה שותפה כלכלית ופוליטית חשובה; וארצות הברית ממשיכה לשאת בנטל הביטחוני באזור, בעוד שהיחסים עם וושינגטון לא הידרדרו כתוצאה מהמלחמה, ואף נשמר ערוץ שיתוף פעולה מסוים סביב ניהול המשבר. יתרה מכך, בייג'ינג אף זכתה להערכה ולשבחים מצד נשיא ארצות הברית, ששיבח את מקבילו הסיני שי ג'ין-פינג על עזרתו במהלך המלחמה. במה התבטאה עזרה זו? לפי דבריו של טראמפ: "[הם יכלו לשלוח מכלית נפט עם 6 משחתות לצידה... הם לא עשו זאת](#)". במילים אחרות, עזרתה הגדולה של סין באה לידי ביטוי באי עשייתה.

עם זאת, מוקדם לקבוע כי מדיניות זו הייתה נטולת מחיר. בטווח הקצר הצליחה סין לשמר את יחסיה עם כל הצדדים, אך בטווח הארוך עלולה זהירותה לעורר ספקות באשר למידת נכונותה לתרגם את השפעתה הכלכלית והמדינית להפעלת מנופי השפעה בשעת משבר. באיראן עשוי להתעורר ספק באשר להיקף התמיכה שניתן לצפות לה מצד בייג'ינג במצבי קיצון, ואילו במדינות המפרץ עשויה להתבסס התפיסה שבייג'ינג אינה מפעילה את מנופי ההשפעה שלה כדי לרסן את טהראן, גם כאשר האינטרסים הסיניים באזור מאוימים. לכן, "אי-העשייה" הסינית שימרה את גמישותה האסטרטגית ואת יחסיה עם כלל השחקנים, אך לא בהכרח חיזקה את האמון בנכונותה לשאת בעלויות עבורם בעת משבר. המלחמה המחיישה אפוא הן את יתרונות האיפוק הסיני והן את גבולותיו.

גם לאחר שהפסקת האש קרסה והעימותים התחדשו, ולמרות האפשרות שדפוס זה יחשוף ביתר שאת את גבולות השפעתה של סין באזור, בייג'ינג שבה ואימצה באופן מיידי את דפוס הפעולה המוכר שלה – קריאות לכל הצדדים לגלות איפוק, להפסיק את האלימות, לשוב לשולחן המשא ומתן, לכבד את המשפט הבינלאומי ולהימנע מהסלמה נוספת. אולם, גם לאחר חידוש הלחימה, סין לא עברה מהצהרות עקרוניות להפעלת מנופי השפעה ממשיים. הימנעותה מבחירת צד מאפשרת לבייג'ינג להמשיך לשמר את מעמדה כגורם המקובל על כלל השחקנים, מבלי שהיא נדרשת לשאת באחריות ביטחונית.

משמעויות לישראל

המלחמה באיראן ממחישה כי ניתוח המדיניות הסינית אינו יכול להתבסס על ההצהרות הפומביות של בייג'ינג בלבד. המסרים שסין משדרת משתנים בהתאם לקהל היעד ולנסיבות, ולכן יש לבחון אותם לצד מעשיה בפועל, ובעיקר לצד הצעדים שסין בוחרת שלא לנקוט. הבנת הפער בין הרטוריקה לבין ההתנהלות בפועל חיונית לצורך הערכה מדויקת יותר של מדיניות בייג'ינג ושל יעדיה במזרח התיכון. המלחמה באיראן אינה יוצאת דופן במובן זה, אלא חושפת בצורה חדשה במיוחד דפוס פעולה שכבר הופיע במשברים קודמים במזרח התיכון.

המלחמה גם ממחישה את מגבלות הניסיון להסתמך על סין כדי שתפעיל את מנופי ההשפעה שברשותה על איראן. לאורך השנים הועלו בישראל הצעות לבנות קואליציה של מדינות בעלות קשרים הדוקים עם בייג'ינג, ובראשן איחוד האמירויות וסעודיה, כדי לעודד את סין להפעיל לחץ על טהראן. אולם התנהלותה במהלך המלחמה מלמדת כי גם כאשר בידיה מנופי השפעה משמעותיים, ואף כאשר נפגעו שותפותיה הקרובות במפרץ, בייג'ינג נמנעה מהפעלתם. לפיכך, האתגר עבור ישראל אינו רק להעריך את היקף מנופי ההשפעה של סין על איראן, אלא להבין מהם התנאים שיגרמו לבייג'ינג לראות בהפעלת מנופי השפעתה על טהראן מהלך המשרת את האינטרסים שלה.

לבסוף, זיהוי גבולות המעורבות הסינית יכול לסייע לישראל להעריך בצורה מדויקת יותר את התנהלות בייג'ינג במשברים עתידיים. במקום לשאול מה סין עשויה לעשות, נכון יותר לבחון מראש אילו צעדים היא אינה צפויה לנקוט – בין אם מדובר בהפעלת לחץ כלכלי, בהתערבות מדינית מחייבת או בנשיאה בעלויות אסטרטגיות. גישה זו עשויה לצמצם ציפיות בלתי מציאותיות ולאפשר לישראל לבסס את מדיניותה כלפי סין על הערכה מפוכחת יותר של גבולות מעורבותה.

עורכי הסדרה: ענת קורץ, רינת חרש ואלדד שביט.